

59 | 192
aukción | tétel

ORSZÁG LILI (1926-1978)

Írás a falon, 1967 (Triptichon)

Olaj, farost, 62,5x120 cm
Jelezve jobbra lent: Ország Lili (bal és középső tagon)

Kezdő ár: 7 500 000 Ft / 23 077 EUR
Becsérték: 10 000 000 – 15 000 000 Ft
Estimated value: 30 769 – 46 154 EUR

PROVENIENCIA:

1972-től S. Nagy Katalin tulajdonában, a keretet Váli Dezső készítette

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

Árny a kővön – Ország Lili művészete.
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2016. december 16. – 2017. március 26.
kiállítási katalógus: 276. és 383. oldal

Ország Lili *Írás a falon* című képe (1967) – *Kaligráfia I-III.* címmel és 1970-es datálással **szerelt a művész 2016-ban rendezett életmű-kiállításának** Kolozsváry Mariann által összeállított bélyegképes **katalógusában** – **az 1966-os tel-avivi utazás nyomában született képek sorába illeszkedik.** Címe és mérete azonos az

Írás a falon című triptichonnal, amely S. Nagy Katalin monográfiájának oevre katalógusában az 1967-ben készült festmények között szerepel, azonban egy másik, a katalógusban nem szereplő, önálló képről van szó. Az oevre katalógus az azonos című tételnél, amely a most árverezésre kerülő festmény egy variánsa lehet, az egykori tulajdonost is megjelöli David Giladi,

Ízrael állam ideiglenes magyarországi ügyvivője személyében. **Ország Lilit hivatalosan a Maariv izraeli napilap főszerkesztője, Ariyeh Dissentchik hívta meg, hogy Tel-Avivban egy kiállításon szerepeljen,** a meghívást David Giladi közvetítette. A festmény legközelebbi párhuzamai az életművön belül a *De Profundis* (1967)¹ és a *Palotaszárny* (1967) című triptichonok.

Ország Lili fala elé tehát – ahogyan erre más írásos képeinek címei is utalnak (például: *Lamentáció, Megkövült panasz, Kiáltás, Ima a halottakért*) – imák, könyörgések, szent szövegek illenek. A zsidó kultúrában az írás, a betű szent. „*Az ábécé huszonkét betűje minden elmúlt, minden létező és minden leendő dolog lelke.*” – idézi a Széfer Jecirát, a kabbala irodalom legősibb könyvét Paolo Santarcangeli *A betűk mágiája* című könyvében.⁴ A festőnő 1966–69 közöttre datált írásos és az azt megelőző, 1960–65 közötti városos korszaka zsidóidentitás-keresésének időszaka. A zsidóságnak a templom lerombolását követően a diaszpórában a szent szövegeire (írások) és szent helyeire (városok) való emlékezés révén sikerült megőriznie identitását, a festő választott tematikája, a szent helyek és szent szövegek felidézése ehhez kapcsolható.

Ugyan a képen megjelenő jelek héber betűket idéznek – néhol egy-egy jel már a felismerhetőségig hasonlít egy héber „s”-re (sin, az Örökkévaló egyik héber nevének kezdőbetűje), vagy „l”betűre (lámed, a Tóra utolsó betűje), jelentése erkölcsi bölcsesség, előrelátás) – csak hogy szabálytalanok, nem olvashatóak. Az írásnak tűnő alakzatok mégis fontos tartalmakat közvetítenek festői eszközökkel. **A betűket idéző amorf formák kialakítása visszaszedéses technikával történt, a festő visszatörölte a felvitt festéket. A jelek követik a művész gesztusait, mozdulatait.** A visszaszedés nyomán a felületük a festékrétegek között alul, laposan, a hordozóhoz közel helyezkedik el, mégsem hátsó rétegeként érzékeljük a betűket. Fehér formáik emelkedni látszanak a barna, meleg háttértől.

Ahol törlés még nedves festékréteget érintett, a festék egy része a mozdulat irányának megfelelően a szélén összegyűlt, kiült. Ez a sötét, vékony csík helyenként, főként a nagyobb méretű alakzatoknál plaszticitást ad a formáknak, árnyékként jelenik meg. Így a jelek hiába visszatöröltek, nem mélyednek a falba, elemelkednek tőle. Világos, fehér színük különböző asszociációknak enged teret, papirusz darabokra, csontlemezekre is hasonlíthatnak. Anyagszerűnek érzékeljük őket, holott ürességről van szó, a festék hiányáról. Éppen anyagszerűségük miatt tűnik valóságosnak lebegésük, elemelkedésük, ami a kép transzcendens vonatkozásait erősíti.

Szintén sokat elárul a jelek mérete, alakjuk, egymáshoz való viszonyuk, elhelyezkedésük.

1. Enteriőr fotó a Magyar Nemzeti Galéria Ország Lili kiállításáról, 2017¹; Fotó: Eifert János

2. Ország Lili vázlatfüzete

3. Ország Lili és Bálint Endre, 1955

4. S. Nagy Katalin Ország Lili monográfiája, 1993

A három tábla egy folyamatot bemutató soroként is olvasható. Az első táblán a jelek egy-egy kváder körvonalain belül jelennek meg, a kövek befoglaló formaként működnek, a betűk maguk is építőkövekké válnak. A jelek sorokba, oszlopokba rendeződnek, egyetlen rétegben, nincsenek átfedések. A méretek letről felfelé növekednek, ami felfelé tartó mozgás érzetét kelti. Az alakzatok mozgását a néző szeme is követi. A nagyobb méretű betűk egyúttal közelebb lévőknek is tűnnek.

A középső táblán már több rétegben sorakoznak a jelek, a jobb felső sarokban apró karakterek lepik el az alsóbb, nagyobb betűkből álló réteget. Az egymásra rakódó rétegek az írások és a kultúra hagyományozódását, a múlt emlékeinek egymásra rétegződését, a palimpszesztet, vagy a Freud-féle csodálatos írótablát, mint emlékezet-metaforát is felidézhetik. Freud az emberi elme emlékező tevékenységének működését a csodálatos írótablához hasonlította, amely a fólia alatti puha anyagban bevészve megőrzi a ráírt sorokat.⁵ A formák, különösen a nagyobb méretűek zaklatottabbak, megtörtebbek. A jelek ritmusa, sűrűsödése, ritkulása, a hasonló jelek sorolása recitálásra emlékeztet.

A harmadik táblán a rétegek, átfedések száma tovább nő. A jelek egymásra torlódnak, enyhén elfordulnak függőleges tengelyük körül, dülöngélnak, vonaglanak és töredékessé válnak. A szabálytalanság, a mozgalmasság az érzelmi megindultságot hivatottak kifejezni. A betűk egészen a tábla széléig sorolódnak, lent az egyik jel mintha félbemaradna, lelóg. A sor a képen túl is folytatódhatna. A keret átlépése folytán a kép tere behatol a néző terébe. Hasonló hatást eredményeznek a harmadik táblán a túlsúlyba kerülő nagyméretű jelek, amelyek fehér színük révén közeli hatást hoznak, mintha a nézőhöz közel lebegnének.

A betűkre hasonlító jelek ritmusa, méretbeli fokozódása hangbéli asszociációkat is kelt. Az olvasott szöveg, az elmondott imádság a recitáláson keresztül a szent szövegek hagyományozódásának biztosítéka. A szöveget használata élővé teszi, így nem az információtartalma válik a legfontosabbá, hanem a brit nyelvfilozófus, John L. Austin⁶ beszédaktus elméletére gondolva a cselekvés, amelyet a szöveg kimondata, elmondása, felolvasása jelent.

ÁRVAI MÁRIA

A három külön táblából álló triptichon formátum a szakrális művészetben gyakori, a középkori szárnyas oltárokat idézi.

A választott forma nemcsak a szakralitás okán illik a tartalomhoz, egyúttal egy időbeli szekvenencia kifejezését is lehetővé teszi. A három egyforma méretű, egyenrangú tábla külön területet is jelöl, amelyekre a néző fókuszálhat. **A vékony kerettel elválasztott táblák egymásutánisága ugyanakkor nem jelent éles elkülönülést, az átjárás az egyik tábláról a másikra biztosított. Mindhárom tábla háttérét kőfal motívum zárja**

le, amely előtt héber betűkre emlékeztető jelek sorolódnak. A fal részletei kivehetők. Noha a háttér egy falsíkot ábrázol, a felület nem tűnik szabályos síknak, akadnak mélyebben fekvő részletek érzékeltető sötétebb barna foltok, és világos, a nézőhöz közelebbi falrészlet illúzióját keltő részletek.

A kváderköves mintázat, a fal szerkezete a jelezési Siratófal kötőmódoit idézi,² hasonló-

an több, ebben az időszakban készült festményhez.³ Ezzel Ország Lili felidéz egy kontextust, azt a falat, amely előtt az írásnak tűnő formák jelennek. A Siratófal egykor a második templom udvarát határolta, annak egyetlen megmaradt részeként a zsidó vallás ma elérhető legszentebb helye. A fal repedéseibe, hézagaiba az ide érkező zsidók kis cédulákra felírt, Istenhez szóló imákat, kéréseket rejtettek.

JEGYZETEK

- 1 Ezzel a címmel 1967-ben Ország Lili két képet is festett. Az egyik egy kisméretű kép (45 x 29,5 cm, olaj, papír), amely a Kolozsváry-gyűjteményben található, a másik - az itt hivatkozott - nagyobb méretű (80 x 126 cm), három táblából álló olaj-farost kép, amelyet a Kiscelli Múzeumban őrznek.
- 2 Ország Lili 1966-os izraeli útja során nem jutott el a Nyugati Fal tövéhez, hiszen azt a területet az izraeli hadsereg a következő év nyarán, a hatnapos háború során foglalta vissza.
- 3 Pl.: *Lamentáció* (1967), *Megkövült panasz I.* (1967), *Írás a falon* (1967, Vasilescu Gyűjtemény).
- 4 Paolo Santarcangeli: *A betűk mágiája*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1971. 8.
- 5 Sigmund Freud: „Feljegyzés a <<varázsnotezsről>>”, in: Bókay Antal – Erős Ferenc (szerk.): *Pszichoanalízis és irodalomtudomány. Szöveggyűjtemény*, Budapest 1998. 572–576.o.
- 6 John Langshaw Austin: *Tetten ért szavak*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.